

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIĀNAS KOKOTES [JULIANE KOKOTT]
SECINĀJUMI,
sniegti 2014. gada 3. jūlijā¹

Lieta C-302/13

**bankrotējusi AS flyLAL-Lithuanian Airlines
pret
VAS “Starptautiskā lidosta “Rīga””,
AS “Air Baltic Corporation”**

(Augstākās tiesas Senāta (Latvija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Regula (EK) Nr. 44/2001 — Piemērošanas joma — Civillietas un komerclietas jēdziens — Zaudējumu atlīdzināšana par Eiropas konkurences tiesību pārkāpumu — Pagaidu un aizsardzības pasākumu atzīšana — Sabiedriskā kārtība

I – Ievads

1. Šī lieta sniedz Tiesai iespēju konkretizēt divus juridiskus pamatjēdzienus Padomes 2000. gada 22. decembra Regulā (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās², proti, civillietas un komerclietas jēdzienu un sabiedriskās kārtības (*ordre public*) jēdzienu.

2. Šajā ziņā, pirmkārt, rodas jautājums, vai jēdziens “civillietas un komerclietas” ietver tādu prasību celšanu tiesā, kas izriet no konkurences tiesību pārkāpumiem un ir vērstas pret uzņēmumiem, kuros valsts ir vairākuma kapitāldaļu īpašniece. Otrkārt, ir jānoskaidro, vai var atteikt aizsardzības pasākumu izpildi, pamatojoties uz *ordre public*, un, ja var, ar kādiem nosacījumiem.

II – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

3. Uz šo lietu attiecināmās primārās tiesības galvenokārt ir noteiktas EKL 81. un 82. pantā (tagad LESD 101. un 102. pants)³, bet sekundārās tiesības – Regulas (EK) Nr. 44/2001 1., 22., 34. un 35. pantā.

1 — Oriģinālvaloda – vācu.

2 — OV 2001, L 12, 1. lpp., šajā lietā piemērojamā redakcijā, pēdējie grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 22. oktobra Regulu (EK) Nr. 1103/2008 (OV L 304, 80. lpp.).

3 — Šajā lietā aplūkotās, iespējams, pret konkurenci vērstās darbības ir norisinājušās pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā. Tāpēc atbildē uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu būtisks ir tikai EKL 81. un 82. pants. Taču turpmāko izklāstu var vienkārši attiecināt arī uz satura ziņā pēc būtības identisko LESD 101. un 102. pantu.

4. Minētās regulas 1. panta 1. punktā tās materiālā piemērošanas joma ir definēta šādi:

“Šo regulu piemēro civillietās un komercietās neatkarīgi no tiesas būtības. Tā neattiecas jo īpaši uz nodokļu, muitas vai administratīvajām lietām.”

5. Regulas (EK) Nr. 44/2001 II nodaļas 6. iedaļā ir paredzētas dažas izņēmuma jurisdikcijas. Tās 22. pantā ir noteikts:

“Šādām tiesām ir izņēmuma jurisdikcija neatkarīgi no domicila:

[..]

2) lietā, kuras priekšmets ir uzņēmēj sabiedrību, citu juridisko personu vai fizisku vai juridisku personu apvienību izveides spēkā esamība, to darbības izbeigšana vai likvidācija, vai to pārvaldes struktūru pieņemto lēmumu spēkā esamība – tās dalībvalsts tiesām, kurā ir uzņēmēj sabiedrības, juridiskās personas vai apvienības atrašanās vieta. [..]”

6. Regulas (EK) Nr. 44/2001 34. pantā tiek regulēta citu dalībvalstu spriedumu atzīšana un tā teksts (izvilkums) ir šāds:

“Spriedumu neatzīst:

1) ja šāda atzīšana ir acīmredzami pretrunā tās dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai, kurā prasa atzīšanu;

[..].”

7. Regulas (EK) Nr. 44/2001 35. panta 1. punktā, kas arī ir būtisks atzīšanas kontekstā, ir noteikts:

“Turklāt spriedumu neatzīst, ja tas ir pretrunā II nodaļas 3., 4. vai 6. iedaļai [..].”

B – *Latvijas tiesības*

8. Izskatāmajā lietā īpaši svarīgs ir likums “Par aviāciju” un tā īstenošanas noteikumi.

9. Saskaņā ar Latvijas likumu “Par aviāciju” gaisa kuģa ekspluatantiem jāveic maksājumi tostarp par lidostas izmantošanu.

10. Uz tā pamata strīda rašanās laikā vairākos noteikumos bija paredzēts, ka pārvadāšanas uzņēmumi, kuri veic lidojumus uz lidostu “Rīga” vai no tās, var saņemt atlaides no maksājumiem. Atlaižu apmērs ir atkarīgs no pasažieru skaita, kurus attiecīgais uzņēmums gada laikā ir pārvadājis virzienā no Rīgas.

III – Pamatlietas fakti un prejudiciālie jautājumi

11. AS *flyLAL-Lithuanian Airlines* (turpmāk tekstā – “*flyLAL*”) ir Lietuvas aviosabiedrība, kas jau ir bankrotējusi un gaisa pārvadājumu tirgū attiecībā pret konkurenti, Latvijas aviosabiedrību AS “Air Baltic Corporation” (turpmāk tekstā – “*Air Baltic*”), izjūt nelabvēlīgas sekas. *FlyLAL* it īpaši uzskatīja, ka, pamatojoties uz prettiesisko konkurences situāciju Latvijā un Lietuvā, tai esot radušies ekonomiski zaudējumi.

12. Tāpēc 2008. gadā *flyLAL* cēla prasību *Vilniaus Apygardos Teismas* (Viļņas apgabaltiesa) pret *Air Baltic* un VAS “Starptautiskā lidosta “Rīga”” (turpmāk tekstā – “lidosta “Rīga””), valsts kapitālsabiedrību, kas pārvalda lidostu “Rīga”, cita starpā par zaudējumu atlīdzības samaksu LTL 199 830 000⁴ apmērā. Prasītāja savu prasību balstīja uz Eiropas konkurences tiesību pārkāpumiem. Tā galvenokārt apgalvoja, ka *Air Baltic* Latvijas lidostas maksājumu atlaižu politikas ietvaros esot ļaunprātīgi izmantojusi savu dominējošo stāvokli. Latvijā piešķirtās atlaides no maksājumiem cita starpā esot devušas iespēju *Air Baltic* Viļņas lidostā (Lietuvas Republika) darboties ar dempinga cenām. Turklāt sistemātiska atlaižu piešķiršana lidostas maksājumiem esot vērtējama kā atbildētāju aizliegta vienošanās.

13. Vēl pirms galīgā sprieduma taisīšanas tiesvedībā pēc būtības *Lietuvos Apeliacinis Teismas* (Lietuvas Apelācijas tiesa) ar 2008. gada 31. decembra spriedumu noteica pagaidu arestu *Air Baltic* un lidostas “Rīga” aktīviem prasības summas apmērā (turpmāk tekstā – “pagaidu aizsardzības pasākumi”).

14. Pēc tam *flyLAL* lūdza Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai 2008. gada 31. decembra sprieduma atzīšanu un tā izpildi Latvijā. Ar 2012. gada 19. janvāra lēmumu šis pieteikums pirmajā instancē lielā mērā tika apmierināts, un līdz ar to 2008. gada 31. decembra spriedums tika atzīts un pasludināts par izpildāmu Latvijas Republikā.

15. Tagad iesniedzējtiesai, Augstākās tiesas Senātam, kas izskata *Air Baltic* un lidostas “Rīga” apelācijas sūdzību, ir jāizlemj par 2008. gada 31. decembra sprieduma atzīšanu un izpildi Latvijā.

16. Iesniedzējtiesa jautā, pirmkārt, vai zaudējumu atlīdzināšanas tiesvedība Lietuvā – un konkrēti 2008. gada 31. decembra spriedums – ir civillietu un komerclietu Regulas (EK) Nr. 44/2001 1. panta izpratnē. Ja tā būtu, otrkārt, ir jānoskaidro, vai jau zaudējumu atlīdzināšanas tiesvedībā neesot bijusi jāapstiprina Latvijas tiesu izņēmuma jurisdikcija atbilstoši Regulas (EK) Nr. 44/2001 22. pantam. Ja tas tā būtu, treškārt, rodas nākamais jautājums, vai Augstākās tiesas Senātam saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 44/2001 35. panta 1. punktu esot jāatsaka 2008. gada 31. decembra sprieduma atzīšana minētās regulas 22. panta pārkāpuma dēļ. Ceturtkārt, noslēgumā Augstākās tiesas Senāts jautā, vai strīdīgā sprieduma atzīšana atbilst Latvijas Republikas sabiedriskajai kārtībai Regulas (EK) Nr. 44/2001 34. panta 1) punkta izpratnē. Pirmkārt, 2008. gada 31. decembra spriedumā esot ietvertas pavisam nepilnīgas norādes par ievērojamās prasības summas aprēķinu. Otrkārt, tā kā pa šo laiku par Lietuvas prasītājas mantu esot tikusi uzsākta maksātnespējas procedūra, atbildētājām, ja prasība vēlāk tiks noraidīta, nebūšot reālas iespējas saņemt atlīdzību par zaudējumiem, kas radušies pagaidu aizsardzības pasākumu veikšanas dēļ. Tādējādi Latvijas Republikai, kas ir atbildētāju attiecīgi 100 % un 52,6 % kapitāldaļu īpašniece, rastos ievērojami zaudējumi, kas skartu valsts ekonomiskās intereses un apdraudētu valsts drošību.

17. Šādos apstākļos Augstākās tiesas Senāts nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- 1) Vai lieta, kurā lūgts piedzīt zaudējumus un atzīt par nelikumīgām atbildētāju darbības saistībā ar aizliegtu vienošanos un dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un kas balstīta uz citas dalībvalsts vispārējo normatīvo aktu piemērošanu, ir atzīstama par civillietu vai komerclietu Regulas izpratnē, ņemot vērā, ka aizliegtās vienošanās nav spēkā ar to noslēgšanas brīdi, bet normatīvo aktu pieņemšana ir valsts darbība publisko tiesību jomā (*acta jure imperii*), uz kuru attiecas starptautisko publisko tiesību normas par valsts jurisdikcionālo imunitāti pret citas valsts tiesām?

4 — Tas atbilst aptuveni EUR 58 000 000.

- 2) Ja atbilde uz 1. jautājumu ir apstiprinoša (lieta ir civillieta vai komerclieta regulas izpratnē), vai tiesvedība lietā “Par zaudējumu piedziņu” ir uzskatāma par tiesvedību, kuras priekšmets ir uzņēmēj sabiedrību institūciju lēmumu likumīgums Regulas 22. panta 2) punkta izpratnē, kas pieļauj nolēmuma neatzīšanu atbilstoši regulas 35. panta 1. punktam?
- 3) Ja lietas “Par zaudējumu piedziņu” prasības priekšmets ietilpst regulas 22. panta 2) punkta tvērumā (izņēmuma jurisdikcija), vai atzinējvalsts tiesai ir pienākums pārbaudīt regulas 35. panta 1. punktā minētos apstākļus attiecībā uz sprieduma par pagaidu aizsardzības pasākumu piemērošanu atzīšanu?
- 4) Vai Regulas 34. panta 1. punktā ietverta sabiedriskās kārtības klauzulu var saprast tādējādi, ka sprieduma par pagaidu aizsardzības pasākumu piemērošanu atzīšana ir pretēja dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai, ja, pirmkārt, kā galvenais arguments pagaidu aizsardzības pasākumu piemērošanai ir minēta prasības ievērojamā summa bez pamatota un argumentēta aprēķina, otrkārt, ja atzīstot un izpildot šādu nolēmumu, atbildētājiem var rasties zaudējumi, kurus lietas “Par zaudējumu piedziņu” prasības noraidīšanas gadījumā nebūs iespējams piedzīt no bankrotējušas uzņēmēj sabiedrības, kāda ir prasītāja, kas rezultātā skar atzinējvalsts ekonomiskās intereses, tādējādi apdraudot valsts drošību, ievērojot to, ka Latvijas Republika ir lidostas “Rīga” 100 % akciju īpašniece un 52,6 % AS “Air Baltic Corporation” akciju īpašniece?

IV – Juridiskais vērtējums

A – Par pirmo prejudiciālo jautājumu

18. Uzdotot savu pirmo prejudiciālo jautājumu, Augstākās tiesas Senāts būtībā vēlas noskaidrot, vai zaudējumu atlīdzināšanas tiesvedība Lietuvā un konkrēti 2008. gada 31. decembra spriedums ir civillieta un komerclieta Regulas (EK) Nr. 44/2001 1. panta 1. punkta izpratnē.

19. Lai atbildētu uz šo jautājumu, vispirms ir jānoskaidro, kas ir jāsaprot ar jēdzienu “civillietas un komerclieta” Regulas Nr. 44/2001 izpratnē. Šajā ziņā jāizskata Tiesas judikatūra par šo normas sastāva elementu (1) iedaļa) un no tās gūtās atziņas ir jāpārceļ uz pamatlietas faktiem (2) iedaļa).

1) No judikatūras secināmie kritēriji

20. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru⁵ jēdziens “civillieta un komerclieta” ir jāinterpretē kā autonomas Savienības tiesību jēdziens un turklāt ir jāņem vērā Regulas (EK) Nr. 44/2001 mērķis un sistēma, kā arī vispārējie tiesību principi, kas izriet no valstu tiesību sistēmu kopuma⁶.

5 — Šajā ziņā skat. pārskatu ģenerālvokātes V. Trstenjakas [V. Trstenjak] secinājumos lietā *Sapir* u.c. (C-645/11, EU:C:2012:757, 47.–69. punkts).

6 — Skat. tostarp spriedumu *LTU/Eurocontrol* (29/76, EU:C:1976:137, 3. punkts), spriedumu *Rüffer* (814/79, EU:C:1980:291, 7. punkts), spriedumu *Sonntag* (C-172/91, EU:C:1993:144, 18. punkts), spriedumu *Baten* (C-271/00, EU:C:2002:656, 28. punkts), spriedumu *Préservatrice Foncière TIARD* (C-266/01, EU:C:2003:282, 20. punkts), spriedumu *Blijdenstein* (C-433/01, EU:C:2004:21, 24. punkts), spriedumu *Lechouritou* u.c. (C-292/05, EU:C:2007:102, 29. punkts) un spriedumu *Apostolides* (C-420/07, EU:C:2009:271, 41. punkts).

21. Ciktāl attiecībās starp dalībvalstīm Briseles konvenciju⁷ aizvieto⁸ Regula (EK) Nr. 44/2001, tās interpretācija, ko sniegusi Tiesa, joprojām ir spēkā attiecībā uz atbilstošajiem Regulas (EK) Nr. 44/2001 noteikumiem⁹. Tā tas ir Regulas (EK) Nr. 44/2001 1. panta 1. punkta gadījumā, kurš atrodas tajā pašā vietā un pilda to pašu funkciju, ko Briseles konvencijas 1. panta 1. punkts¹⁰.

22. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru par iepriekšminētajiem noteikumiem tiesu nolēmumi var tikt izslēgti no Regulas (EK) Nr. 44/2001 piemērošanas jomas¹¹, pamatojoties uz *lietas dalībnieku tiesisko attiecību būtību vai strīda priekšmeta dēļ*.

23. Lai konstatētu, vai tā ir civillieta un komerclieta, vispirms jānoskaidro pamatlietas dalībnieku vidū pastāvošajām tiesiskajām attiecībām raksturīgie faktori (2)a iedaļa), un pēc tam – lai izzinātu strīda pamatlietā priekšmetu (2)b iedaļa) – attiecīgā prasījuma pamatā esošie fakti, kā arī jāpārbauda prasības celšanas pamats un tās celšanas apstākļi¹².

2) Judikatūras kritēriju piemērošana pamatlietas faktiem

24. Vispirms ir jāaplūko prasītājas un atbildētāju pamatlietā tiesiskās attiecības, no kurām izriet apgalvotais Eiropas konkurences tiesību pārkāpums, uz kura pamata tiek prasīta zaudējumu atlīdzība.

a) Lietas dalībnieku vidū pastāvošo tiesisko attiecību raksturs

25. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka lidosta “Rīga” un *Air Baltic*, kas piedalās procesā pamatlietā, ir divi uzņēmumi, kuros Latvijas Republikai pieder attiecīgi 100 % un 52,6 % kapitāldaļu.

26. Taču tas vien vēl nenozīmē, ka Regula (EK) Nr. 44/2001 nav piemērojama. Drīzāk ir svarīgi, vai attiecīgās tiesiskās attiecības ir saistītas ar publiskās varas īstenošanu¹³. Ja tas tā *nav*, Regulu (EK) Nr. 44/2001 var piemērot.

27. Šis jautājums turpinājumā ir jānoskaidro, ņemot vērā konkrēto pamatlietas dalībnieku vidū pastāvošās tiesiskās attiecības.

i) *Air Baltic* un *flyLAL* tiesiskās attiecības

28. Attiecībā uz tiesiskajām attiecībām starp *flyLAL* un *Air Baltic* jautājums par šo attiecību raksturu nav jāiztīrā padziļināti.

7 — 1968. gada 27. septembra Konvencija par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās (OV 1972, L 299, 32. lpp.).

8 — Skat. Regulas (EK) Nr. 44/2001 68. panta 1. punktu.

9 — Spriedums *Draka NK Cables* u.c. (C-167/08, EU:C:2009:263, 20. punkts), spriedums *SCT Industri* (C-111/08, EU:C:2009:419, 22. punkts), spriedums *German Graphics Graphische Maschinen* (C-292/08, EU:C:2009:544, 27. punkts), spriedums *Realchemie Nederland* (C-406/09, EU:C:2011:668, 38. punkts), spriedums *Sapir* u.c. (C-645/11, EU:C:2013:228, 31. punkts) un spriedums *Sunico* u.c. (C-49/12, EU:C:2013:545, 32. punkts).

10 — Skat. šajā ziņā par 1. panta 2. punkta b) apakšpunktu spriedumu *SCT Industri* (C-111/08, EU:C:2009:419, 23. punkts).

11 — Skat. tostarp spriedumu *LTU/Eurocontrol* (EU:C:1976:137, 4. punkts), spriedumu *Baten* (EU:C:2002:656, 29. punkts), spriedumu *Préservatrice Foncière TIARD* (EU:C:2003:282, 21. punkts), spriedumu *Lechouritou* u.c. (EU:C:2007:102, 30. punkts), spriedumu *Apostolides* (EU:C:2009:271, 42. punkts), spriedumu *Realchemie Nederland* (EU:C:2011:668, 39. punkts), spriedumu *Sapir* u.c. (EU:C:2013:228, 32. punkts), spriedumu *Sunico* u.c. (EU:C:2013:545, 33. punkts) un spriedumu *Schneider* (C-386/12, EU:C:2013:633, 18. punkts).

12 — Spriedums *Baten* (EU:C:2002:656, 31. punkts), spriedums *Préservatrice Foncière TIARD* (EU:C:2003:282, 23. punkts), spriedums *Frahuil* (EU:C:2004:77, 20. punkts), spriedums *Sapir* u.c. (EU:C:2013:228, 34. punkts) un spriedums *Sunico* u.c. (EU:C:2013:545, 35. punkts).

13 — Spriedums *LTU/Eurocontrol* (EU:C:1976:137, 4. punkts), spriedums *Rüffer* (EU:C:1980:291, 8. punkts), spriedums *Baten* (EU:C:2002:656, 30. punkts), spriedums *Préservatrice Foncière TIARD* (EU:C:2003:282, 22. punkts), spriedums *Lechouritou* u.c. (EU:C:2007:102, 31. punkts), spriedums *Apostolides* (EU:C:2009:271, 43. punkts), spriedums *Mahamdia* (C-154/11, EU:C:2012:491, 56. punkts), spriedums *Sapir* u.c. (EU:C:2013:228, 33. punkts) un spriedums *Sunico* u.c. (EU:C:2013:545, 34. punkts).

29. Abi uzņēmumi konkurē gaisa pārvadājumu tirgū kā pakalpojumu sniedzēji un lidostu izmantošanas tirgū kā pakalpojumu saņēmēji. Taču šajā darbībā neviena no lietās dalībniecēm attiecībā viena pret otru neīsteno publisko varu, ar kuru privātpersonas nav apveltītas¹⁴.

ii) Lidostas “Rīga” un *flyLAL* tiesiskās attiecības

30. Taču arī *flyLAL* un lidostas “Rīga” tiesiskās attiecības nav saistītas ar publiskās varas īstenošanu.

31. Šo tiesisko attiecību svarīgāko daļu veido Rīgas lidostas izmantošana, ko apmaiņā pret lidostas maksājumu samaksu veic *flyLAL*. Šajā lidostas izmantošanā galvenokārt ietilpst gaisa kuģu, pasažieru un kravu apkalpošana. Attiecībā pret lidostas izmantotājiem Latvijas Republika ar sava 100 % piederošā meitasuzņēmuma lidostas “Rīga” starpniecību, atverot lidostas pakalpojumu tirgu Rīgas lidostā, tādējādi darbojas privāto tiesību jomā¹⁵. Jebkurš cits privāts saimnieciskās darbības subjekts, piemēram, privātas lidostas ekspluatants, šos pakalpojumus varētu sniegt tādā pašā veidā¹⁶.

32. Šo slēdzienu nemaina arī apstākļi, ka lidosta “Rīga” attiecībā uz maksājumu organizēšanu un it īpaši uz atlaižu piešķiršanu vai nepiešķiršanu ir pakļauta vispārpiemērojamo Latvijas Republikas tiesību aktu prasībām. Šis pienākums skar attiecības starp Latvijas Republiku kā kapitāldaļu īpašnieci un lidostu “Rīga” kā tai 100 % piederošo meitasuzņēmumu un neietekmē attiecības starp lidostu “Rīga” un *flyLAL* kā lidostas izmantotāju.

33. Tāpat nav nozīmes tam, vai lidosta “Rīga” var izlietot tās iekasētos maksājumus pēc saviem ieskatiem vai šajā ziņā tā tomēr ir pakļauta tiesību aktos paredzētajām prasībām. Nav nozīmes tāpēc, ka arī šis aspekts ietekmē nevis tās tiesisko attiecību ar tādām lidostas lietotājiem kā *flyLAL* raksturu, bet gan no tām nošķiramās lidostas “Rīga” tiesiskās attiecībās ar savu kapitāldaļu īpašnieci Latvijas Republiku.

34. Šīs lietas pamatapstākļi līdz ar to atšķiras no sprieduma lietā *LTU*¹⁷ pamatā esošajiem faktiem. Lieta bija par maksu par pakalpojumiem, kas tika sniegti saistībā ar gaisa satiksmi, taču tā nebija konkrēti par lidostas *ekonomiskas* izmantošanas maksu. Tie bija maksājumi maršrutā, kurus par *aviācijas drošības pakalpojumu* izmantošanu – tātad par faktiski tādām publiskās varas interesēm kā gaisa telpas kontrole un novērošana – iekasēja starptautiskā gaisa telpas novērošanas organizācija¹⁸.

35. Vienīgi tādu maksājumu maršrutā dēļ Tiesa spriedumā lietā *LTU* apstiprināja, kas pastāv “saistība ar publiskās varas īstenošanu”¹⁹. Tātad spriedumā lietā *LTU* - atšķirībā no šīs lietas - katrā ziņā bija pakļautības attiecības veidojoši elementi, kas liecināja par publiskas varas īstenošanu.

36. Šajā gadījumā “civillietas un komercietas” definēšanas nolūkos veiktā nošķiršana starp aviācijas drošības pakalpojumu, kuri saistīti ar publiskās varas īstenošanu, sniegšanu, no vienas puses, un lidostas pakalpojumu tirgus atvēršanu, no otras puses, turklāt atbilst Tiesas līdzīgi formulētajiem apsvērumiem konkurences tiesību jomā.

14 — Par šo kritēriju skat. spriedumu *LTU/Eurocontrol* (EU:C:1976:137, 4. punkts), spriedumu *Sonntag* (EU:C:1993:144, 22. punkts), spriedumu *Préservatrice Foncière TIARD* (EU:C:2003:282, 30. punkts), spriedumu *Lechouritou* u.c. (EU:C:2007:102, 34. punkts) un spriedumu *Apostolides* (EU:C:2009:271, 44. punkts).

15 — Šajā ziņā ir jānošķir valsts kā uzņēmuma kapitāldaļu īpašnieces loma, no vienas puses, un valsts kā publiskās varas nesējas loma, no otras puses; šajā ziņā skat. arī spriedumu Komisija/EDF (C-124/10 P, EU:C:2012:318, 80. punkts).

16 — Arī Padomes 1996. gada 15. oktobra Direktīvā 96/67/EK par pieeju lidlauka sniegto pakalpojumu tirgum Kopienas lidostās (OV L 272, 36. punkts), it īpaši tās 2. panta d) un g) punktā, cita starpā tiek apstiprināts, ka šie pakalpojumi nav saistīti ar publisko varu, bet gan ir pakalpojumi, kas sniegti līdzvērtīgās attiecībās.

17 — Spriedums *LTU/Eurocontrol* (EU:C:1976:137).

18 — Par *Eurocontrol* darbību sabiedrisko raksturu skat. arī spriedumu *SAT Fluggesellschaft* (C-364/92, EU:C:1994:7, 27.–29. punkts).

19 — Spriedums *LTU/Eurocontrol* (EU:C:1976:137, 4. punkts).

37. Šajā sakarā Tiesa dažos nolēmumos jau ir aplūkojusi lidostas administrācijas darbības kvalificēšanu. Tajos tā vispārīgi secināja, ka “lidostas pakalpojumu [piedāvāšana] pret atlīdzību, kuras izcelsme galvenokārt [bija] lidostas maksājumi”, ir saimnieciska darbība un tāpēc tā principā ir jāvērtē atbilstoši Eiropas konkurences tiesību normām²⁰. Turklāt nav nozīmes nedz tam, vai attiecīgajai struktūrai ir privāto vai publisko tiesību subjekta statuss, nedz darbības rentabilitātei²¹.

38. Starp Regulas (EK) Nr. 44/2001 1. panta 1. punkta izpratnē svarīgo tiesisko attiecību, ko nosaka *privātās tiesības* un *publiskā vara*, nošķiršanu, no vienas puses, un *saimnieciskās* un *publiskās varas īstenošanas* darbības nošķiršanu konkurences tiesību kontekstā, no otras puses, tomēr pastāv ne tikai terminoloģiska līdzība, bet arī savstarpēja saikne satura ziņā, kas attaisno saskaņotu vērtēšanas kritēriju izmantošanu. Šādu pieeju acīmredzami atbalsta arī Tiesa, uz konkurences tiesībām balstītā spriedumā lietā *SAT Fluggesellschaft* atsaucoties uz spriedumu lietā *LTU*²². No tā var secināt, ka Regulas (EK) Nr. 44/2001 piemērošanu vērtē pēc tiem pašiem standartiem, kurus Tiesa ir izstrādājusi saimnieciskās darbības kritērijam konkurences tiesību jomā. Citādi, ja isti saimnieciskai darbībai tiktu liegta civillietas un komerclietas pazīme, vērtēšanā rastos grūti izskaidrojamas pretrunas.

39. Tāpēc arī lidostas “Rīga” tiesisko attiecību ar prasītāju pamatlietā raksturu nenosaka publiskās varas īstenošana un tām tomēr ir ekonomisks un privāttiesisks raksturs, jo būtībā runa ir par lidostas pakalpojumu sniegšanu pret atlīdzību.

b) Strīda priekšmets

40. Turpinājumā ir jāpārbauda, vai šos par lietas dalībnieku tiesisko attiecību raksturu izdarītos secinājumus apstiprina arī strīda priekšmets.

41. Iesākumā par šo aspektu ir jānorāda – kā uzsvēra Latvijas Republikas valdība un lidosta “Rīga” –, ka, ņemot vērā iesniedzējtiesas sniegto informāciju, patiešām pastāv šaubas par vienošanās, kas vērsta pret konkurenci un ir nelabvēlīga prasītājam pamatlietā, pastāvēšanu un arī dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas esamību no lidostas “Rīga” puses, ņemot vērā tās saistības pret Latvijas valsts tiesību aktos noteiktajām prasībām, nebūt nešķiet neapstrīdama²³. Šajā tiesvedībā Tiesai, raugoties no civillietas un komerclietas skatupunkta, tikmēr ir jāpārbauda nevis konkurences tiesību pārkāpuma esamība, bet gan drīzāk pamatlietas strīda priekšmets, kurā galvenais prasījums ir zaudējumu atlīdzība par EKL 81. un 82. panta pārkāpumu²⁴.

20 — Skat. spriedumu *Aéroports de Paris*/Komisija (C-82/01 P, EU:C:2002:617, 78. punkts) un spriedumu *Mitteldeutsche Flughafen* u.c. (C-288/11 P, EU:C:2012:821, 40. punkts).

21 — Skat. spriedumu *Aéroports de Paris*/Komisija (EU:C:2002:617, 75. punkts), spriedumu *MOTOE* (C-49/07, EU:C:2008:376, 21. un 22. punkts), spriedumu *Selex Sistemi Integrati*/Komisija (C-113/07 P, EU:C:2009:191, 69. punkts) un spriedumu *Mitteldeutsche Flughafen* u.c. (EU:C:2012:821, 50. punkts).

22 — Spriedums *SAT Fluggesellschaft* (EU:C:1994:7, 28. punkts).

23 — Proti, atbilstoši Tiesas judikatūrai EKL 81. un 82. pants attiecas tikai uz tādām pret konkurenci vērstām darbībām, kuras uzņēmumi īsteno pēc savas iniciatīvas. Taču tie nav piemērojami tad, ja pret konkurenci vērstu darbību uzņēmumiem prasa valsts tiesību normas vai arī tās veido tādu tiesisko regulējumu, kas pats par sevi izslēdz jebkādu šo uzņēmumu konkurējošu darbību; skat. spriedumu Komisija un Francija/*Ladbroke Racing* (C-359/95 P un C-379/95 P, EU:C:1997:531, 33. un 34. punkts un tajos minētā judikatūra). Turpretim, ja šī pienākuma dēļ (valstij piederošs) uzņēmums nav darbojies patstāvīgi, jādoma, ka dalībvalsts ir veikusi pret konkurenci vērstu pasākumu, kas varēja atcelt uzņēmumiem piemērojamo konkurences noteikumu lietderīgo iedarbību, un uz ko tāpat attiecas EKL 81. un/vai 82. pants kopsakarā ar EKL 10. pantu (tagad LES 4. panta 3. punkts), kurā paredzēts lojālas sadarbības princips. Tādējādi varbūtēja zaudējumu atlīdzināšanas prasība būtu jāvērtē pret pašu dalībvalsti, nevis pret uzņēmumu, kuru “saista [tiesību aktos paredzētās prasības]” un kura rīcība pret pārējiem saimnieciskās darbības subjektiem ir “attaisnota”; skat. spriedumu *CIF* (C-198/01, EU:C:2003:430, 54. punkts).

24 — Pirmajā prejudiciālajā jautājumā šajā ziņā ir teikts: “[.] lieta, kurā lūgts piedzīt zaudējumus un atzīt par nelikumīgām atbildētāju darbības saistībā ar aizliegtu vienošanos un dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu [.]”.

42. Šajā ziņā strīda priekšmeta vērtējumā svarīgi ir strīdīgā prasījuma pamatā esošie fakti. Ja izvirzītā prasījuma cēlonis meklējams publiskās varas īstenošanā, tad tā *nav* civillietā un komerclietā²⁵. Tomēr šajā ziņā jebkāda saistība ar publiskās varas īstenošanu vēl nav pietiekama. Tieši pretēji, galvenais ir tas, ka konkrētā prasījumu izraisījusi rīcība ir publiskās varas īstenošana²⁶.

43. Jau tikko pārbaudīto lietas dalībnieku tiesisko attiecību, kas ir celtās zaudējumu atlīdzināšanas prasības pamatā, raksturs parāda, ka šajā lietā nav runas par publiskās varas īstenošanu. Šo secinājumu neapšaubā nedz tas, ka Eiropas konkurences tiesību pārkāpuma dēļ radušos zaudējumu atlīdzināšanas prasījumi patiesi ir paredzēti Savienības tiesībās (par to i) iedaļā), nedz šī gadījuma īpašie apstākļi, it īpaši iesaistītās valsts iestādes (par to ii) iedaļā).

i) Vai Regula (EK) Nr. 44/2001 ir piemērojama uz konkurences tiesībām balstītiem zaudējumu atlīdzināšanas prasījumiem?

44. Turpinājumā vispirms ir vispārīgi jāaplūko konkurences tiesībās paredzēto zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu juridiskais pamats un tiesiskais regulējums. Pēc tam, ņemot vērā noskaidroto, tiks izvērtēts pamatlīdzes priekšmets.

– Aizliegtas vienošanās dalībnieku zaudējumu atlīdzināšanas pienākums kā īsts Savienības tiesību princips

45. Aizliegtās vienošanās dalībnieku vai tirgū dominējošu uzņēmumu, kuri ļaunprātīgi izmanto ietekmi tirgū, pienākums atlīdzināt zaudējumus ir Savienības tiesību princips, kas izriet tieši no primārajām tiesībām²⁷.

46. Tādējādi Tiesa jau vairākkārt ir spriedusi, ka, ņemot vērā to, ka EKL 81. pantam ir tieša iedarbība attiecībās starp indivīdiem un tas var tieši radīt tiesības attiecīgajām personām²⁸, šajā tiesību normā izteiktā aizlieguma lietderīgā iedarbība būtu apdraudēta, ja ikviens nevarētu pieprasīt tādu zaudējumu atlīdzību, kuri tam radušies līguma, kas var ierobežot vai izkropļot konkurenci, vai atbilstošas rīcības dēļ²⁹.

47. Lai gan Tiesai līdz šim brīdim vēl nebija iespējas par to lemt, nevajadzētu būt nopietnam pamatam apšaubīt, ka minētajam ir jāattiecas arī uz citu Eiropas konkurences tiesību pamatnormu, proti, EKL 82. pantu.

– Atbilstoša zaudējumu atlīdzināšanas prasība principā ir civillietā un komerclietā

48. Eiropas civilprocesuālo tiesību skatījumā atbilstošas zaudējumu atlīdzināšanas prasības, kas vērstas pret uzņēmumiem, kuri ir pārkāpuši EKL 81. un/vai 82. pantu, principā ir civillietas un komerclietas Regulas (EK) Nr. 44/2001 1. panta 1. punkta izpratnē³⁰. Nesen Eiropas Komisija savā priekšlikumā īstenošanas direktīvai konkurences tiesību jomā to ir uzsvērusi vēlreiz³¹.

25 — Spriedums *Rüffer* (EU:C:1980:291, 15. punkts) un spriedums *Lechouritou* u.c. (EU:C:2007:102, 41. punkts).

26 — Skat. spriedumu *LTU/Eurocontrol* (EU:C:1976:137, 4. punkts), spriedumu *Rüffer* (EU:C:1980:291, 15. punkts) un spriedumu *Lechouritou* u.c. (EU:C:2007:102, 41. punkts).

27 — Skat. par EKL 81. pantu manus secinājumus lietā *KONE* u.c. (C-557/12, EU:C:2014:45, 25.–30. punkts).

28 — Spriedums *Manfredi* u.c. (no C-295/04 līdz C-298/04, EU:C:2006:461, 39. punkts).

29 — Spriedums *Courage* un *Crehan* (C-453/99, EU:C:2001:465, 26. punkts).

30 — Šajā ziņā skat. arī šobrīd izskatīšanā esošo lietu *CDC/Evonik Degussa* u.c. (C-352/13, OV 2013, C 298, 2. lpp.).

31 — Skat. priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu konkurences tiesību pārkāpumiem (COM(2013) 404, galīgā redakcija), kura 6. lpp. ir norāde uz Regulu (EK) Nr. 44/2001. Skat. turklāt Komisijas paziņojumu par sadarbību starp Komisiju un dalībvalstu tiesām EKL 81. un 82. panta piemērošanā (OV 2004, C 101, 54. lpp., 3. un 4. punkts).

ii) Atšķirīga vērtējuma nepieļaušana šīs lietas īpašajos apstākļos

49. Ņemot vērā šīs lietas īpašos apstākļus, proti, uzņēmumu, pret kuriem celta prasība, piederību valstij, kā arī it īpaši aspektu, ka konkurences tiesību pārkāpumu šķietami noteica Latvijas valsts tiesību aktos paredzētās prasības, tomēr ir jājautā, vai arī *in casu* var palikt pie šīs privāttiesību kvalifikācijas.

50. Uzskatu, ka uz šo jautājumu jāsniedz apstiprinoša atbilde. To apstiprina šādi divi aspekti:

– Savienības tiesību vienveidība

51. Kā jau minēts 38. punktā, attiecībā uz tiesisko attiecību, ko nosaka *privātās tiesības* un *publiskā vara*, nošķiršanu saistībā ar Regulas (EK) Nr. 44/2001 piemērošanas jomu ir jāizmanto tie paši kritēriji, kas domāti uzņēmumu *saimnieciskās* un *publiskās varas īstenotās* darbības nošķiršanai EKL 81. un 82. panta izpratnē.

52. Tādējādi šajā gadījumā arī jautājumā par strīda priekšmetu, kurš būtībā ir par to, vai prasījumu izraisījusi darbība ir publiskās varas pilnvaru īstenošana³², ir jānoliedz raksturīgā publisko tiesību ietekme. Pirmkārt, rīcība, kas rada prasījuma pamatā esošo konkurences tiesību pārkāpumu, tātad šajā gadījumā nevienlīdzīgi lielle lidostas maksājumi, kurus iekasēja lidosta "Rīga", ir tieši saistīta ar attiecīgā uzņēmuma saimniecisko darbību, proti, lidostas ekspluatāciju. Otrkārt, prasījuma pamatojumā izmantotais EKL 81. un 82. pants vispār var tikt piemērots tikai tad, ja par zaudējumu atlīdzību atbildīgā uzņēmuma darbība tieši ir bijusi saimnieciska, nevis publiskas varas īstenošanas darbība.

53. No tā vien jau izriet, ka celtajai zaudējumu atlīdzināšanas prasībai (un pagaidu noregulējumam) jābūt civillietai un komerclietai Regulas (EK) Nr. 44/2001 1. panta 1. punkta izpratnē.

54. To pašu var secināt arī no apstākļa, ka prasītājas skatījumā prasījuma pamatā esošajiem faktiem ir saistība ne tikai ar Savienības konkurences tiesībām, bet arī ar valsts gaisa satiksmes tiesību aktiem. Tas tiks izsmeloši aplūkots turpinājumā, taču šajā lietā aplūkojamā zaudējumu atlīdzināšanas prasība pret Latvijas tiesību normām un līdz ar to pret tā dēvētajiem *acta iure imperii* nav vērsta.

– Zaudējumu atlīdzināšanas prasība nav vērsta pret *acta iure imperii*

55. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kļūst skaidrs, ka iesniedzējtiesa acīmredzot uzskata, ka prasītāja pamatlietā ar savu zaudējumu atlīdzināšanas prasību galu galā apstrīd Latvijas Republikas tiesību normas.

56. Šajā ziņā vispirms jānorāda, ka valsts atbildība par *acta iure imperii* faktiski neietilpst Regulas (EK) Nr. 44/2001 piemērošanas jomā. Regulas (EK) Nr. 44/2001 jaunajā redakcijā, kas būs saistoša no 2015. gada 10. janvāra, šajā nolūkā tagad ir paredzēts precizējošs tiesību akta papildinājums³³.

57. Turklāt jākonstatē, ka atbilstoši vispārpieņemtam valstu imunitātes principam – *par in parem non habet imperium* – valsti *acta iure imperii* dēļ nevar pakļaut citas valsts jurisdikcijai³⁴.

58. Tomēr, manuprāt, iesniedzējtiesas paustajām bažām nav iemesla.

32 — Skat. spriedumu *LTU/Eurocontrol* (EU:C:1976:137, 4. punkts), spriedumu *Rüffer* (EU:C:1980:291, 15. punkts) un spriedumu *Lechouritou* u.c. (EU:C:2007:102, 41. punkts).

33 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 12. decembra Regula (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzišanu un izpildi civillietās un komerclietās (pārstrādāta versija) (OV L 351, 1. lpp.).

34 — Skat. spriedumu *Mahamdia* (EU:C:2012:491, 54. punkts).

59. Pirmkārt, Lietuvas tiesvedībā pēc būtības celtās prasības mērķis ir nevis tiesību normu kontrole, bet gan tikai kompensācijas saņemšana par ciestajiem zaudējumiem konkurences tiesību pārkāpuma dēļ. Pat ja celto zaudējumu atlīdzināšanas prasību skaita pieaugums aizliegto vienošanos jomā, kā jau vairākkārt ir uzsvērusi Tiesa, ir nozīmīgs ieguldījums efektīvas konkurences saglabāšanai Savienībā³⁵ un tāpēc arī saistīts ar sabiedrības interesēm, tas vien zaudējumu atlīdzināšanas prasību pret vienu vai vairākiem valstij piederošiem uzņēmumiem, kas veic privātu saimniecisku darbību, vēl nepadara par valsts tiesību aktu kontroles tiesvedību. Tas tā ir arī tad, ja attiecīgo konkurences tiesību pārkāpumu katrā ziņā netieši izraisīja tādi valsts tiesību akti kā, piemēram, šajā gadījumā Latvijas regulējums par lidostas maksājumiem.

60. Otrkārt, arī iesniedzējtiesas minētās automatiskās spēkā neesamības sekas, kas paredzētas EKL 81. panta 2. punktā, nenozīmē, ka jāvērtē citādi.

61. Apstākļi, ka aizlieguma slēgt aizliegtas vienošanās pārkāpums atbilstoši EKL 81. panta 2. punktam nozīmē arī automatisku pret konkurenci vērstās vienošanās spēkā neesamību, attiecas tikai uz konkrēto vienošanos kā tādu – tāpat uz vienošanos, kas regulē lidostas “Rīga” un *Air Baltic* ekonomiskās attiecības –, taču nekādā gadījumā uz Latvijas tiesību normām, kas, domājams, ir netieši ietekmējošas vienošanos. Ja šīs tiesību normas patiešām nebūtu saderīgas ar Savienības konkurences tiesībām, Savienības tiesību pārkāpums varētu nepieļaut to piemērošanu. Taču tās nebūtu zaudējumu atlīdzināšanas prasības tiešas sekas.

62. Automatisko spēkā neesamības seku dēļ, kas paredzētas EKL 81. panta 2. punktā, subjektīva zaudējumu atlīdzināšanas prasība nekādā gadījumā neklūst par objektīvu valsts tiesību aktu kontroles tiesvedību.

3) Starpsecinājumi

63. Līdz ar to uz pirmo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka tāds strīds par pagaidu noregulējuma pasākumiem kā pamatlietā aplūkotais, saistībā ar kuru privāto tiesību aviosabiedrība par iespējamiem Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem tiesvedībā pēc būtības pieprasa zaudējumu atlīdzību tostarp no valstij piederoša uzņēmuma, kas tai ļauj izmantot lidostu apmaiņā pret lidostas maksājumu samaksu, ir civillietā un komerclietā Regulas (EK) Nr. 44/2001 1. panta 1. punkta izpratnē, pat ja lidostas maksājumi un varbūtējās šo maksājumu atlaides ir regulētas valsts tiesību normās.

B –Par otro un trešo prejudiciālo jautājumu

64. Uzdotot savu otro un trešo prejudiciālo jautājumu, kurus var izvērtēt kopā, iesniedzējtiesa būtībā vispirms vēlas zināt, vai tāda zaudējumu atlīdzināšanas tiesvedība, kas attiecas uz tiesību aktiem aizliegto vienošanos jomā, kā pamatlietā aplūkotā, ir jāuzskata par strīdu par sabiedrības pārvaldes struktūru pieņemto lēmumu spēkā esamību Regulas (EK) Nr. 44/2001 22. panta 2) punkta izpratnē. Ja tas tā ir, tā vēlas arī zināt, vai Regulas (EK) Nr. 44/2001 35. panta 1. punkts, to skatot kopā ar 22. panta 2) punktu, ja tiesvedība pēc būtības notiek citā tiesā, nevis tajā, kurai ir jurisdikcija atbilstoši Regulas (EK) Nr. 44/2001 22. panta 2) punktam, nepieļauj arī šīs citas tiesas par pagaidu aizsardzības pasākumiem pieņemtā nolēmuma atzīšanu.

65. Uz otro prejudiciālo jautājumu jāsniedz noliedzīga atbilde, tāpēc trešā prejudiciālā jautājuma pārbaude nav nepieciešama.

35 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Courage un Crehan* (EU:C:2001:465, 26. un 27. punkts), spriedumu *Manfredi u.c.* (EU:C:2006:461, 91. punkts), spriedumu *Pfleiderer* (C-360/09, EU:C:2011:389, 28. punkts) un spriedumu *Donau Chemie u.c.* (C-536/11, EU:C:2013:366, 23. punkts).

66. Tas tādēļ, ka prasības priekšmets tiesvedībā pēc būtības un pagaidu noregulējumā, par ko ir runa iesniedzējtiesā izskatāmajā pamatlietā, būtībā ir prasītājas lūgums atlīdzināt zaudējumus, nevis “uzņēmējsabiedrību [...] izveides spēkā esamība, to darbības izbeigšana vai likvidācija, vai to pārvaldes struktūru pieņemto lēmumu spēkā esamība” Regulas (EK) Nr. 44/2001 22. panta 2) punkta izpratnē.

67. Proti, prasītāja ar savu lūgumu atlīdzināt zaudējumus netieši vēršas arī pret lidostas “Rīga” maksājumu politiku, kas, kaut gan tā ir iepriekš noteikta tiesību aktos, galu galā var būt izklāstīta arī lidostas “Rīga” kapitāldaļu īpašnieku vai tās padomes lēmumos.

68. Regulas (EK) Nr. 44/2001 22. panta 2) punktam tomēr ir izņēmuma normas raksturs, un tāpēc tas jāinterpretē šauri. Tā mērķis ir koncentrēt jurisdikciju sabiedrības domicilā tikai tad, ja prasības tieši attiecas uz normā izsmeļoši uzskaitītajiem tiesvedību priekšmetiem. Tā kā šī lieta tomēr nav par apstrīdēšanas vai atcelšanas prasību, kas vērsta tieši pret lēmumu, un nešķiet, ka tiesvedībā pēc būtības būtu ticis minēts vai apstrīdēts konkrēts lēmums, Regulas (EK) Nr. 44/2001 22. panta 2) punkts šajā lietā ir tikpat neatbilstošs kā minētās regulas 35. pants, ciktāl tajā ir norāde uz tās 22. pantu.

69. Tādējādi uz otro prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka tāda zaudējumu atlīdzināšanas tiesvedība kā tiesvedībā pēc būtības aplūkotā nav lieta par sabiedrības pārvaldes struktūru pieņemto lēmumu spēkā esamību Regulas (EK) Nr. 44/2001 22. panta 2) punkta izpratnē.

C – Par ceturto prejudiciālo jautājumu

70. Uzdotot savu ceturto prejudiciālo jautājumu, Augstākās tiesas Senāts būtībā vēlas zināt, vai dalībvalsts sabiedriskai kārtībai ir pretēja nolēmuma par pagaidu aizsardzības pasākumiem atzīšana, ja, pirmkārt, netika pamatots ievērojamās ar pagaidu arestu nodrošinātās summas apmērs un, otrkārt, draud rasties neatlīdzināms kaitējums, kas ietekmētu valsts, kurā tiek prasīta atzīšana, ekonomiskās intereses un tādējādi varētu nopietni apdraudēt valsts drošību.

1) *Ordre public* klauzula Tiesas judikatūrā

71. Vispirms jānorāda, ka Regulas (EK) Nr. 44/2001 34. panta 1) punkts saskaņā ar pastāvīgo judikatūru³⁶ ir interpretējams šauri, jo tas ir šķērslis viena no šīs regulas pamatmērķiem sasniegšanai³⁷. Tāpēc šajā normā ietvertajai *ordre public* klauzulai ir nozīme tikai izņēmuma gadījumos³⁸.

36 — Turpinājumā norādītā judikatūra tika pieņemta vēl par iepriekš spēkā esošo noteikumu Briseles konvencijā, taču tā ir attiecināma uz Regulas (EK) Nr. 44/2001 34. panta 1) punkta interpretāciju; par to skat. manus secinājumus lietā *Trade Agency* (C-619/10, EU:C:2012:247, 71. punkts).

37 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Solo Kleinmotoren* (C-414/92, EU:C:1994:221, 20. punkts), spriedumu *Krombach* (C-7/98, EU:C:2000:164, 21. punkts), spriedumu *Renault* (C-38/98, EU:C:2000:225, 26. punkts), spriedumu *Apostolides* (EU:C:2009:271, 55. punkts), spriedumu *Prism Investments* (C-139/10, EU:C:2011:653, 33. punkts), spriedumu *Trade Agency* (C-619/10, EU:C:2012:531, 48. punkts) un spriedumu *Salzgitter Mannesmann Handel* (C-157/12, EU:C:2013:597, 28. punkts).

38 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Hoffmann* (145/86, EU:C:1988:61, 21. punkts), spriedumu *Hendrikman* un *Feyen* (C-78/95, EU:C:1996:380, 23. punkts), spriedumu *Krombach* (EU:C:2000:164, 21. punkts), spriedumu *Renault* (EU:C:2000:225, 26. punkts), spriedumu *Apostolides* (EU:C:2009:271, 55. punkts) un spriedumu *Trade Agency* (EU:C:2012:531, 48. punkts).

72. Šajā ziņā dalībvalstis, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 44/2001 34. panta 1) punktā paredzēto klauzulu, principā var pašas noteikt sabiedriskās kārtības prasības atbilstoši savas valsts koncepcijai, tomēr minētā jēdziena robežas ir šīs regulas interpretācijas jautājums³⁹. Tādējādi, kaut gan Tiesas ziņā nav definēt dalībvalsts sabiedriskās kārtības saturu, tai tomēr ir jāpārbauda robežas, atbilstoši kurām dalībvalsts tiesa drīkst atsaukties uz minēto jēdzienu, lai atteiktos atzīt spriedumu, kuru pasludinājusi kādas citas dalībvalsts tiesa⁴⁰. Vispārīgi ir zināms, ka dalībvalsts, kurā prasa izpildi, tiesa nedrīkst pārbaudīt, vai izcelsmes dalībvalsts tiesa ir pareizi izvērtējusi lietas juridiskos un faktiskos apstākļus⁴¹.

73. Tādējādi Regulas Nr. 44/2001 34. panta 1) punktā ietvertās *ordre public* klauzulas piemērošana ir pieļaujama tikai tad, ja citā dalībvalstī pieņemta sprieduma atzīšana vai izpilde pārkāptu būtisku tiesību principu un tāpēc būtu nepieļaujamā pretrunā tās valsts tiesiskajai kārtībai, kurā prasa izpildi. Šim pārkāpumam jābūt tādas *tiesību normas, kas tiek uzskatīta par būtisku valsts, kurā prasa izpildi, tiesību sistēmā, acīmredzamam pārkāpumam* vai šajā tiesību sistēmā *par pamattiesībām atzīto tiesību pārkāpumam*⁴².

74. Līdz ar to valsts tiesa katrā ziņā nepārsniedz tai noteiktās pieņēmuma par *ordre public* pārkāpumu robežas, ja izpildes atteikums novērs acīmredzamu ECPAK vai attiecīgi Savienības tiesību sistēmā atzītu pamattiesību pārkāpumu⁴³.

75. Šajā gadījumā iesniedzējtiesa izvirza divus aspektus un jautā, vai tie ir svarīgi dalībvalsts, kura tā atrodas, sabiedriskās kārtības pārkāpuma atzīšanai: pirmkārt, aresta summas detalizēta pamatojuma nenorādīšana spriedumā, kuru prasa atzīt (2) iedaļa), un, otrkārt, tā izpildes finansiālās sekas, kas, kā apgalvots, apdraud “valsts drošību” (3) iedaļa).

2) Prasītās summas aprēķina detalizēta pamatojuma trūkums

76. Pirmais faktors, ar ko iesniedzējtiesa pamato pieņēmumu par *ordre public* pārkāpumu, ir detalizēta pamatojuma neesamība rīkojumā par pagaidu pasākumu norādītajai aresta summai, ko Lietuvas tiesa atbilstoši iesniedzējtiesas sniegtajai informācijai ir galvenokārt balstījusi uz tuvāk neprecizētu “atskaiti”, kas pievienota lietas materiāliem.

77. Šajā ziņā rodas, pirmkārt, principāls jautājums par saderību ar lietas taisnīgas izskatīšanas principu, kas nostiprināts ECPAK 6. pantā, kā arī Pamattiesību hartas 47. panta otrajā daļā⁴⁴, un, otrkārt, jautājums par pamatojuma – katrā ziņā daļējas – neesamības iespējamo ietekmi uz sprieduma civillietā un komercietā atzīšanas iespēju no sabiedriskās kārtības interešu skatupunkta.

39 — Skat. spriedumu *Krombach* (EU:C:2000:164, 22. punkts), spriedumu *Renault* (EU:C:2000:225, 27. punkts), spriedumu *Gambazzi* (C-394/07, EU:C:2009:219, 26. punkts), spriedumu *Apostolides* (EU:C:2009:271, 56. punkts) un spriedumu *Trade Agency* (EU:C:2012:531, 49. punkts).

40 — Skat. spriedumu *Krombach* (EU:C:2000:164, 23. punkts), spriedumu *Renault* (EU:C:2000:225, 28. punkts), spriedumu *Apostolides* (EU:C:2009:271, 57. punkts) un spriedumu *Trade Agency* (EU:C:2012:531, 49. punkts).

41 — Skat. spriedumu *Krombach* (EU:C:2000:164, 36. punkts), spriedumu *Renault* (EU:C:2000:225, 29. punkts), spriedumu *Apostolides* (EU:C:2009:271, 58. punkts) un spriedumu *Trade Agency* (EU:C:2012:531, 50. punkts).

42 — Skat. spriedumu *Krombach* (EU:C:2000:164, 36. punkts), spriedumu *Renault* (EU:C:2000:225, 29. punkts), spriedumu *Gambazzi* (EU:C:2009:219, 27. punkts), spriedumu *Apostolides* (EU:C:2009:271, 59. punkts) un spriedumu *Trade Agency* (EU:C:2012:531, 51. punkts).

43 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Krombach* (EU:C:2000:164, 38. un 39. punkts) un spriedumu *Gambazzi* (EU:C:2009:219, 28. punkts).

44 — Par vienveidīguma prasību, kas paredzēta Hartas 52. panta 3. punktā, tostarp skat. spriedumu *Varec* (C-450/06, EU:C:2008:91, 48. punkts) un spriedumu *McB* (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 53. punkts).

a) Lietas taisnīgas izskatīšanas princips un pienākums norādīt pamatojumu

78. Par šo jautājumu Eiropas Cilvēktiesību tiesa pastāvīgajā judikatūrā ir spriedusi, ka tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu atbilstoši ECPAK 6. panta 1. punktam principā ietver tiesu pienākumu savus nolēmumus arī pamatot⁴⁵. Tomēr vienlaikus tā vairākkārt ir arī norādījusi, ka pienākumam norādīt pamatojumu nedrīkst uzstādīt pārāk augstas prasības un tās var atšķirties atkarībā no nolēmuma veida un ikvienas konkrētās lietas apstākļiem⁴⁶. Turklāt it īpaši jāņem vērā arī nolēmuma veids un dalībvalstu tiesību sistēmu atšķirības.

79. Turklāt ir atzīts, ka pienākumam pamatot tiesu nolēmumus ir divējāds mērķis: pirmkārt, tam ir jāgarantē, ka tiek nodrošinātas tiesības tikt uzklautam, tātad tiesa pietiekami novērtē lietas dalībnieku izteikumus⁴⁷. Otrkārt, pienākumam norādīt pamatojumu ir jādod iespēja lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, saprast, kāpēc lietas iznākums tam nav bijis labvēlīgs, un vajadzības gadījumā iesniegt apelācijas sūdzību. Turklāt bez pietiekama pamatojuma nevarētu noteikt arī nolēmuma faktiskā juridiskā spēka apjomu un tāpēc prasītājs, piemēram, pamatojoties uz to pašu prasījumu, varētu panākt jauna nolēmuma pieņemšanu⁴⁸.

b) Nolēmuma par pagaidu aizsardzības pasākumiem pamatojuma neesamība un atzišanas iespēja no sabiedriskās kārtības skatupunkta

80. Ja šajā situācijā izmanto minēto kritēriju, var secināt, ka, no vienas puses, pilnīgi no zila gaisa paņemts aresta summas aprēķins, kas atbildētājam nekādā veidā nav saprotams, nevarētu būt saderīgs ar lietas taisnīgas izskatīšanas principu un tādējādi arī ar *ordre public*. No otras puses, tas tā acīmredzami nebija pamatlietā, kas tomēr balstījās uz ekspertīzes slēdzieniem, un turklāt prasības norādīt pamatojumu kopumā nedrīkst pārspilēt. Ja, piemēram, konkrētās tiesību sistēmās pastāv plaši atzītas, taču skaidri nenoformulētas un katras lietas konkrētiem apstākļiem pakārtotas zaudējumu noteikšanas metodes, nebūtu gluži skaidrs, kāpēc to izmantošana – integrēta visādā ziņā pietiekami pamatotā un pārsūdzēšanai piemērotā nolēmumā – pārkāptu ECPAK 6. pantu vai attiecīgi Hartas 47. panta otro daļu un radītu sarežģījumus no dalībvalsts sabiedriskās kārtības skatupunkta⁴⁹.

81. Attiecinot to uz jautājumu par *ordre public* pārkāpumu, jāsecina, ka detalizēti maz pamatotu aresta summas aprēķinu nekādā gadījumā nedrīkst vērtēt izolēti. Tieši pretēji, svarīgas ir strīdīgā nolēmuma kopējās iezīmes, tostarp tā pielikumi, un it īpaši tas, vai nolēmuma adresātiem bija atbilstoša iespēja nolēmuma valstī iesniegt apelācijas sūdzību par nolēmumu un, piemēram, iebilst pret apgalvoto pārkāpumu⁵⁰.

82. Tāpēc pamatoti iemesli šajā lietā liecina par to, ka detalizēti maz pamatots aresta summas aprēķins nav pietiekams *ordre public* pārkāpuma apstiprināšanai, it īpaši tad, ja summas apmērs bija apstiprināts ekspertīzes slēdzienā un tas bija arī apelācijas tiesvedības priekšmets Lietuvā. Tāpēc šķiet, ka elementārie lietas taisnīgas izskatīšanas principi ir tikuši ievēroti, pat ja pašam nolēmumam varētu būt vēlams detalizētāks pamatojums.

45 — ECT 1994. gada 19. aprīļa spriedums lietā *Van de Hurk* pret Nīderlandi (prasības pieteikums Nr. 16034/90, 61. punkts), 1994. gada 9. decembra spriedums lietā *Ruiz Torija* pret Spāniju (prasības pieteikums Nr. 18390/91, 29. punkts), 1998. gada 19. februāra spriedums lietā *Higgins* pret Franciju (prasības pieteikums Nr. 20124/92, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I, 42. punkts) un 2001. gada 27. septembra spriedums lietā *Hirvisaari* pret Somiju (prasības pieteikums Nr. 49684/99, 30. punkts). Skat. arī spriedumu *Schröder* u.c./Komisija (C-221/97 P, EU:C:1998:597, 24. punkts).

46 — ECT 1994. gada 9. decembra spriedums lietā *Ruiz Torija* pret Spāniju (prasības pieteikums Nr. 18390/91, 29. punkts) un 1994. gada 19. aprīļa spriedums lietā *Van de Hurk* pret Nīderlandi (prasības pieteikums Nr. 16034/90, 61. punkts).

47 — ECT 2002. gada 21. maija spriedums lietā *Jokela* pret Somiju (prasības pieteikums Nr. 28856/95, 72. un 73. punkts) un 2006. gada 27. jūlija spriedums lietā *Nedzela* pret Franciju (prasības pieteikums Nr. 73695/01, 55. punkts).

48 — Skat. manus secinājumus lietā *Trade Agency* (EU:C:2012:247, 85. punkts).

49 — Tā, piemēram, Vācijas *Bundesgerichtshof* [Federālā Augstākā tiesa] atzina par saderīgu ar valsts *ordre public* Francijas tiesībās paredzēto fiksētas likmes zaudējumu atlīdzību; skat. *BGH* 1979. gada 26. septembra spriedumu (Nr. VIII ZB 10/79, *BGHZ* 75, 167).

50 — Tas attiecas arī un it īpaši uz gadījumu, kurā notika apgalvota *fair trial* principa ierobežošana, pamatojoties uz nolēmuma pieņemšanas steidzamību. Šajā ziņā skat. spriedumu *Eurofood IFSC* (C-341/04, EU:C:2006:281, 66. punkts).

83. Pēc tam, kad ir secināts, ka iebildumi par pamatojuma neesamību nav pietiekami, lai varētu apstiprināt *ordre public* pārkāpumu, nobeigumā ir jānoskaidro jautājums, cik lielā mērā no *ordre public* skatupunkta varētu būt svarīgas izpildes ekonomiskās sekas.

3) Regresa neiespējamība maksātnespējas dēļ, ja prasību tiesvedībā pēc būtības noraida

84. Vispirms ir atkārtoti jāatgādina, ka *ordre public* koncepcijas mērķis ir aizkavēt klaju tādas *tiesību normas* pārkāpumu, kura valsts, kurā prasa izpildi, *tiesību sistēmā* tiek uzskatīta par būtisku, vai arī tādu *tiesību* pārkāpumu, kuras šajā tiesību sistēmā ir atzītas par pamattiesībām⁵¹. Līdz ar to tiek aizsargātas *tiesiskās* vai katrā ziņā *tiesību normās izklāstītās intereses*, kas skar attiecīgās dalībvalsts politikas, ekonomikas, sociālajā vai kultūras jomā pastāvošo kārtību.

85. Turpretim ar tādām *vienīgi ekonomiskām* interesēm kā monetāru zaudējumu iestāšanās risks, pat ja tas būtu ļoti liels, nepietiek. Principā tā ir arī tad, ja runa ir par tāda publiskās varas nesēja kā šajā lietā Latvijas Republika interesēm⁵², kura kā tirgus dalībnieka darbība notiek ar valstij piederošu uzņēmumu starpniecību un tāpēc tam draud zaudējumu rašanās.

86. Ekonomiskās intereses iesniedzējtiesas skatījumā tomēr var kļūt par interesēm, kas katrā ziņā ir juridiski svarīgas un tādējādi no Regulas (EK) Nr. 44/2001 34. panta 1) punkta viedokļa ir potenciāli ņemamas vērā, ja draudošo ekonomisko zaudējumu dēļ ir pietiekami konkrēti apdraudēta tiesību sistēma un “valsts drošība”. Taču iesniedzējtiesa nepaskaidro, kā tieši tam jānotiek, ņemot vērā pamatlīetas apstākļus. It īpaši tā neapgalvo, ka attiecīgie pasākumi, kā apgalvoja lidosta “Rīga”, iespējams, varētu ievērojami kaitēt Rīgas lidostas militāri stratēģiskajai funkcijai. Tāpēc šis aspekts ir jāatstāj neaplūkots, sniedzot atbildi uz prejudiciālo jautājumu, kura juridiskos un faktiskos apstākļus iesniedzējtiesa ir noteikusi lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu⁵³, kurā norādīts vienīgi uz “valsts ekonomisko interešu pārkāpumu”.

87. No konceptuāla un metodiskā viedokļa ir ļoti apšaubāms, vai tādu *ordre public* pārkāpumu draudošas valsts izputināšanas dēļ – turklāt šajā jautājumā vēl nav atbilstošas judikatūras – vispār var apstiprināt, jo ekonomiskie apsvērumi principā ir sveši *ordre public* apsvērumu būtībai.

88. Tomēr jautājumu šajā gadījumā var uzskatīt par hipotētisku un uz to neatbildēt, jo šajā lietā, šķiet, ir izslēgts – pretēji pārliecinoši formulētajam un nopietnu valsts drošības apdraudējumu tieši piedēvējošam prejudiciālajam jautājumam –, visaptveroši izvērtējot iesniedzējtiesas izklāstītos faktus, ka pat ekonomisku zaudējumu riska gandrīz EUR 58 miljonu apmērā iestāšanās gadījumā pastāvētu tāda izņēmuma situācija. Lai arī cik liela būtu šī summa, tai, visticamāk, nav valsts pamatus graužošas ietekmes. Vēl jo vairāk tā ir tad, ja izpildes pasākumi būtībā ir aresta uzlikšanas darbības, kas neskar aktīvu viengabalainību un mantas piederību kā tādu.

51 — Skat. spriedumu *Krombach* (EU:C:2000:164, 36. punkts), spriedumu *Renault* (EU:C:2000:225, 29. punkts), spriedumu *Gambazzi* (EU:C:2009:219, 27. punkts), spriedumu *Apostolides* (EU:C:2009:271, 59. punkts) un spriedumu *Trade Agency* (EU:C:2012:531, 51. punkts), kā arī *ordre public* definīciju Padomes 2000. gada 29. maija Regulas (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūram (OV L 160, 1. lpp.), kas ir Regulai (EK) Nr. 44/2001 līdzīgs regulējums maksātnespējas jomā, 26. pantā.

52 — Skat. par līdzīgu situāciju ECT 2013. gada 24. septembra spriedumu lietā *De Luca* pret Itāliju (prasības pieteikums Nr. 43870/04, 54. un 55. punkts).

53 — Šajā ziņā skat. Tiesas Reglamenta 94. pantu.

89. Tiesa jautājumā par ekonomisko risku mazināšanu gan citā kontekstā ir spriedusi, ka pagaidu noregulējumā vienmēr jāgarantē arī piešķirtās summas atmaksa gadījumā, ja pieteikuma iesniedzējam spriedums lietā pēc būtības nav labvēlīgs⁵⁴. Tomēr šī judikatūra attiecas arī uz rīkojumiem, kuru adresātam uz pagaidu noregulējuma pamata bija jāveic iepriekšējs maksājums pieteikuma iesniedzējam. Taču to nevar attiecināt uz tādiem aizsardzības pasākumiem kā pagaidu arests, par ko ir runa šajā pamatlietā.

90. Ņemot vērā iepriekš minēto, nav atrodami nopietni pamati, lai apstiprinātu *ordre public* pārkāpumu, pamatojoties uz ekonomiskiem apsvērumiem.

4) Starpsecinājumi

91. Līdz ar to uz ceturto prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka nedz no izpildāmā sprieduma pamatojuma neesamības, nedz no izpildes radītām ekonomiskajām sekām nevar secināt nopietnus pamatus atzišanas atteikumam sabiedriskās kārtības (*ordre public*) apsvērumu dēļ.

V – Secinājumi

92. Ņemot vērā iepriekš minēto, iesaku Tiesai uz prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) strīds par pagaidu noregulējuma pasākumiem, kāds ir aplūkots pamatlietā, saistībā ar kuru tiesvedībā pēc būtības privāto tiesību aviosabiedrība par iespējamiem Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem pieprasa zaudējumu atlīdzību tostarp no valstij piederoša uzņēmuma, kurš tai ļauj izmantot lidostu apmaiņā pret lidostas maksājumu samaksu, ir civillietā un komerclietā Regulas (EK) Nr. 44/2001 1. panta 1. punkta izpratnē, pat ja lidostas maksājumi un varbūtējās šo maksājumu atlaides ir regulētas valsts tiesību normās;
- 2) zaudējumu atlīdzināšanas tiesvedība, kāda ir aplūkota tiesvedībā pēc būtības, nav lieta par sabiedrības pārvaldes struktūru pieņemto lēmumu spēkā esamību Regulas (EK) Nr. 44/2001 22. panta 2) punkta izpratnē;
- 3) ņemot vērā pamatlietas apstākļus, nopietnus pamatus atzišanas atteikumam sabiedriskās kārtības (*ordre public*) apsvērumu dēļ nevar secināt nedz no izpildāmā sprieduma pamatojuma neesamības, nedz no izpildes radītām ekonomiskajām sekām.

54 — Skat. spriedumu *Van Uden* (C-391/95, EU:C:1998:543, 47. punkts, par “rīkojumu veikt līgumā paredzētās atlīdzības iepriekšēju samaksu”) un spriedumu *Mietz* (C-99/96, EU:C:1999:202, 42. punkts), kuri tika pieņemti vēl attiecīgi par Briseles konvencijas 24. pantu.